

Nr 287.

Av herrar **Ekdahl** och **Hallén**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 176, angående vissa anslag till folkskoleväsendet m. m.*

Enligt bestämmelserna i § 6 mom. 3 folkskolestadgan är skoldistrikt efter förordnande av vederbörande domkapitel skyldigt att i viss skola till undervisning mottaga barn från annat skoldistrikt eller låta barn, tillhörande skoldistriktet, åtnjuta undervisning i annat skoldistrikts skola under förutsättning, dels att det allmännas kostnader för skolväsendet därigenom nedbringas eller barnens skolvägar mer avsevärt förkortas, dels att undervisningen i de skoldistrikt, åtgärden berör, icke lider påtagligt men. Det mottagande skoldistriktet kan därvid tillerkännas ersättning av det skoldistrikt, barnen tillhöra, för ökade löpande omkostnader till följd av anordningen.

I *Kungl. Maj:ts proposition nr 176* föreslås vidgad tillämpning av förenämnda bestämmelser, varigenom det skulle bli möjligt att i större utsträckning än för närvarande kan ske anordna ett gemensamt skolväsen för två eller flera skoldistrikt.

Vid bifall till förslaget torde folkskoleväsendets rationalisering i viss mån komma att underlättas. Men så länge skolväsendets organisation är bunden vid den nuvarande skoldistriktsindelningen, torde dock rationaliseringsåtgärderna i många fall i ganska hög grad försvåras. Ett betydande antal skoldistrikt äro mycket små, och det är i sådana distrikt förenat med svårigheter att giva skolväsendet en organisation, som ur pedagogisk och ekonomisk synpunkt är lämplig och önskvärd. Den nuvarande skoldistriktsindelningen torde därför ofta förorsaka en överorganisation av skolväsendet, vilken medför onödiga kostnader för staten och kommunerna för eljest behöfliga såväl lärartjänster som skollokaler. Även skolväsendets administration torde i många av de små skoldistrikten vara mindre tillfredsställande ordnad. Om skoldistrikten gjordes större, torde detta medföra en förenkling i fråga om förvaltningsuppgifternas fullgörande och ett förbilligande av kostnaderna härför. En sammanslagning av skoldistrikt till större enheter borde vidare få en icke ringa betydelse i skatteutjämningshänseende, och större rättvisa distrikten emellan i fråga om statsbidrag till exempelvis nya skolbyggnader skulle vinnas. Slutligen skulle det bli möjligt att mera allmänt anställa överlärare, vilket måste anses vara betydelsefullt, när staten i så stor omfattning, som under de senare åren skett, åtagit sig

folkskoleväsendets omkostnader. Det bör då ligga i statens intresse, att skolväsendet i de särskilda distrikten organiseras och omhänderhaves på ett så tillfredsställande sätt som möjligt. Om större skoldistrikt skapas och i dessa anställs kvalificerad överlärare, torde detta i viss mån komma att underlätta folkskolinspektörernas arbete.

Då olägenheterna av den nuvarande skoldistriktsindelningen icke torde kunna undanröjas genom utvidgad tillämpning av kommunalförbundsinstitutionen, synes en utredning av frågan om ändring av skoldistriktsindelningen snarast böra verkställas. 1939 års riksdag hemställde om utredning angående den kommunala indelningen. Skoldistriktsindelningen är visserligen en detalj i detta frågekomplex men synes med hänsyn till vikten av att ändring snarast kommer till stånd böra upptagas till fristående omprövning. Vi vilja föreslå, att riksdagen hemställer därom.

De i Kungl. Maj:ts proposition nr 176 föreslagna bestämmelserna för åstadkommande av en mera rationell skolorganisation synas oss böra kompletteras med föreskrift om skyldighet för skoldistrikt att efter Kungl. Maj:ts förordnande till undervisning mottaga barn även från barnhem. Sådan skyldighet torde enligt nu gällande eller föreslagna bestämmelser icke kunna föreskrivas. I allmänhet torde det icke heller vara lämpligt att ålägga skoldistrikt att till undervisning mottaga skolpliktiga barn från barnhem. Men möjlighet torde böra beredas Kungl. Maj:t att i särskilda fall lämna föreskrift därom. Till stöd för vår uppfattning vilja vi anföra följande.

Pastor John Hedbergs stiftelse för värnlösa uppehåller sedan åtskilliga år en barnkoloni å Kristinedal i Fröskogs socken. Antalet skolpliktiga barn uppgår i allmänhet till 20 å 25. Dessa barn, som hela året vistas å kolonien, ha hittills undervisats i olika skolor inom Fröskogs skoldistrikt, och har stiftelsen därvid erlagt en ersättning till distriktet med 35 kronor för barn och läsår. Då det icke syntts vara möjligt att med skoldistriktet träffa fortsatt överenskommelse angående kolonibarnens undervisning, har stiftelsen nu ingivit en underdånig ansökning om statsbidrag för avlöning åt en lärare för de i barnhemmet intagna skolpliktiga barnen. Ehuru kolonibarnen äro fullt friska, torde det visserligen vara lämpligast, att de yngre erhålla undervisning inom barnhemmet, men de äldre borde kunna undervisas i distriktets skolor. De barn från kolonien, som tillhöra klasserna 5 och 6, torde kunna undervisas i någon av distriktets skolor utan att ny läraravdelning därigenom behöver inrättas. I varje fall kan så ske, då sjuårig skolplikt införes. Om de högsta årsklasserna kunde hänvisas till undervisning i en av distriktets skolor, skulle vid barnhemmet kunna anställas småskollärlarinna i stället för folkskollärare, och det allmännas kostnader för undervisningen i stiftelsens barnhem bleve icke obetydligt lägre. Av det anförda torde framgå, att det av ekonomiska liksom ock pedagogiska skäl kunde vara av betydelse, om skoldistrikt efter Kungl. Maj:ts prövning kunde åläggas att till undervisning mottaga barn även från barnhem.

Enligt § 47 i gällande folkskolestadga skall vid läsårets slut anställas avgångsprövning med de lärjungar, som efter att hava genomgått den i skoldistriktets reglemente för folkskolan föreskrivna lärokursen vilja från skolan avgå. Avgångsprövning kan således äga rum endast vid läsårets slut. Dock stadgas i förenämnda paragraf, att — om skolöverstyrelsen lämnat medgivande, varom förmåles i § 35 mom. 3 folkskolestadgan — avgångsprövning må kunna anordnas utan iakttagande av föreskriften, att nämnda särskilda prövning skall anställas vid läsårets slut. Bestämmelsen i § 35 mom. 3 har avseende på sådana lärjungar, som före skolålderns slut inhämtat för avgångsbetyg erforderliga kunskaper men icke under kalenderåret fylla tretton år.

Så länge skolplikten i vissa skoldistrikt är sexårig, i andra sjuårig, uppstå vissa svårigheter vid lärjungars flyttning från sjuårig till sexårig skola. Det inträffar icke så sällan, att lärjunge i sjunde klassen under läsåret avflyttar till sexårig skola. Eftersom han icke har avgångsbetyg, måste han då undervisas tillsammans med sjätte klassens lärjungar. Särskilt i sådana fall, då lärjunge flyttar från sjunde klassen i A- eller B1-skola till B2- eller B3-skola, torde anordningen kunna anses vara mindre tillfredsställande, och vederbörande målsmän visa ofta starkt missnöje. Detta missnöje ökas, då lärjungen anses böra genomgå tvåårig i stället för ettårig fortsättnings-skola. En lämplig lösning av frågan torde vara, att § 47 i folkskolestadgan kompletteras med en bestämmelse av ungefär samma innebörd som den, som gäller i fråga om barn vilka av skolöverstyrelsen medgivits tillstånd att avgå från folkskolan, oaktat de icke uppnått eljest föreskriven ålder.

Med stöd av det ovan anförda få vi vördsamt hemställa,

att riksdagen vid bifall i övrigt till Kungl. Maj:ts proposition nr 176 ville besluta:

1. att hemställa, att Kungl. Maj:t ville snarast möjligt föranstalta om utredning angående skoldistriktsindelningen;
2. att uttala, att Kungl. Maj:t må äga befogenhet att efter prövning av varje särskilt fall föreskriva, att skoldistrikt skall vara skyldigt att till undervisning mottaga även skolpliktiga barn från barnhem; och
3. att hemställa, att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande, huruvida icke avgångsprövning å annan tid än vid läsårets slut må kunna anordnas för lärjungar, som från sjunde klassen utflytta till sexklassig skola.

Stockholm den 16 april 1941.

Thorvald Ekdahl.

Harald Hallén.